

Öğrenci Hemşirelerin Mesleki Değerleri ve İletişim Becerileri ile İş Birliği Süreçleri Arasındaki İlişki*

The Relationship between Professional Values of Student Nurses and Communication with Collaboration Skills

Leyla Baysan Arabacı , Ceyda Başoğul , Kazım Acar , Nurşen Aksak , Ali Büyükoçak

Öz

Amaç: Öğrenci hemşirelerin mesleki değerleri ile iletişim becerileri ile iş birliği yapabilme süreçleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak tasarlanan bu çalışma, Türkiye’de 54 farklı üniversitede hemşirelik lisans programına kayıtlı olan ve mesleki bir derneğe üye olan 511 öğrenci hemşire ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, Tanıtıcı Bilgi Formu, Hemşirelikte Mesleki Değerler Ölçeği (HMDÖ), İletişim Becerileri Envanteri (İBE) ve İş Birliği Süreci Ölçeği (İSÖ) ile toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22.0 programında tanımlayıcı istatistikler ve korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrenci hemşirelerin %79,1’i kadın ve yaş ortalaması 20,91±1,98’dir. Öğrencilerin, %79,3’ü mesleğe karşı olumlu bakış açısına sahip olduğunu ve %56,4’ü de imkân olsa aynı mesleği tekrar seçebileceğini ifade etmiştir. %66,7’si çevre ile iletişimde kendisini dışı dönük biri olarak tanımlayan ve %74,6’sı grup çalışmalarına olumlu bakış açısına sahip olduğunu belirten öğrencilerin, HMDÖ, İBE ve İSÖ toplam ve alt ölçek puan ortalamaları ortalamanın üzerinde bulunmuştur. Aynı zamanda öğrenci hemşirelerin mesleki değerleri ve iletişim becerileri ile iş birliği yapabilme süreçleri arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Sonuç: Araştırma sonucunda, öğrenci hemşirelerin yüksek düzeyde mesleki değerlere sahip olduğu, özellikle zihinsel ve davranışsal olmak üzere iletişim becerilerinin ve iş birliği yapabilme süreçlerinin iyi düzeyde (ortalamanın üzerinde) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrenci hemşirelerin mesleki değerleri ve iletişim becerileri, iş birliği yapabilme süreçlerini etkilemektedir.

Anahtar kelimeler: İletişim becerisi, iş birliği, mesleki değer, öğrenci hemşire

ABSTRACT

Objective: The aim of the study is to examine the relationship between student nurses’ professional values and communication skills with cooperation processes.

Methods: This descriptive and correlational study was conducted with 511 students who registered undergraduate nursing degree programs in 54 different universities and a member of a professional association in Turkey. Data were collected by using the Introductory Information Form, Nursing Professional Values Scale (NPVS), Communication Skills Inventory (CSI) and Cooperative Learning Process Scale (CLPS) and were analyzed by using descriptive statistics and correlation analysis in SPSS 22.0 program.

Results: Of the students 79.1% were female and the mean age was 20.91 ± 1.98. Of the students 79.3% stated that they had a positive view of the profession, and 56.4% stated that they could choose the same profession again if possible. 66.7% of the students stated that they were extroverted in communication with the environment, and 74.6% had a positive perspective on group work. The total and subscale mean scores of the NPVS, CSI, and CLPS were above the average. At the same time, it was found that there was a statistically significant strong positive relationship between the professional values and communication skills of the student nurses and the cooperation processes ($p<0.05$).

Conclusion: In conclusion, it has been determined that student nurses have high professional values and their communication skills, especially mental and behavioral and cooperation processes are good level (above average). In addition, the professional values and communication skills of student nurses affect their cooperation processes.

Keywords: Communication skills, cooperation, professional value, student nurse

Received/Geliş: 02.03.2020

Accepted/Kabul: 05.08.2022

Published Online: 27.08.2022

Cite as: Baysan Arabacı L, Başoğul C, Acar K, Aksak N, Büyükoçak A. Öğrenci hemşirelerin mesleki değerleri ve iletişim becerileri ile iş birliği süreçleri arasındaki ilişki. Jaren. 2022;8(2):78-86.

Ceyda Başoğul

Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Adıyaman, Türkiye

✉ ceydayk@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-7290-9123

L. Baysan Arabacı 0000-0002-0314-6350

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü,
İzmir, Türkiye

K. Acar 0000-0002-7172-5960

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir,
Türkiye

N. Aksak 0000-0002-8963-9980

Başakşehir Çam ve Sakura Şehir
Hastanesi, İstanbul, Türkiye

A. Büyükoçak 0000-0002-7129-9199

İzmir SBÜ Tepecik Eğitim Araştırma
Hastanesi, İzmir, Türkiye

* Araştırma, 25-27 Nisan 2019 tarihleri arasında Afyonkarahisar’da gerçekleştirilen 18. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Değerler, davranışa rehberlik eden tutumlar, inançlar ve önceliklerdir; bu nedenle, profesyonel/mesleki değerler hemşirelik uygulamalarının temelini oluşturur ve başkalarına yardım etme tutumunu, görünümünü ve istekliliğini içerir ⁽¹⁾. Mesleki değerler, hemşirelerin tüm uygulamaları için yol göstericidir ⁽²⁾. Hemşireler bakım verdikleri ortamlarda, tutum ve davranışlarını savunurken, etik ikilem yaşadıkları durumlarda karar aşamasında, bu değerlere gereksinim duyar ⁽³⁾. Amerikan Hemşireler Birliği (ANA) ve Uluslararası Hemşireler Birliği (ICN) önemli olanın sağlıklı/hasta bireyin esenliği olduğunu vurgulayarak, en temel değerın yararlılık olduğunu kabul etmiştir. Hemşirelik mesleğinin temel değerleri eşitlik, alturizm, adalet, insan onuru ve doğruluğu içermektedir ^(4,5). Türk Hemşireler Derneği tarafından “Etik İlke ve Sorumluluklar” çerçevesinde hemşirelerin görevlerini yerine getirirken; zarar vermeme-yararlılık, özerklik/bireye saygı, mahremiyet ve sır saklama, adalet ve eşitlik etik ilkelerini benimsemeleri gerektiği bildirilmiştir ⁽⁶⁾. Bu değerler, hemşire adaylara ve hemşirelere, mesleki eğitimleri süresince ve daha sonra da hizmet içi eğitimlerle adım adım öğretilir. Hemşirelerin ve hemşire adaylarının sahip olduğu mesleki değerler, hizmet sundukları bireylerle, sağlık ekibinin diğer üyeleriyle ve toplumla etkileşim kurmada ve iş birliği sağlamada yol göstermektedir ^(7,8). Mesleki değerleri etkileyen faktörler incelendiğinde; mesleki kıdem, uzmanlık alanı gibi faktörlerin yanında yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumu gibi sosyo-demografik faktörlerin de etkili olduğu belirlenmiştir ^(8,9). Hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerlerinin düzeylerini inceleyen çalışmalarda mesleki değerlerinin yüksek düzeyde olduğu belirtilmektedir ⁽¹⁰⁻¹⁵⁾.

Mesleki değerleri temel alan hemşirelik bakımının sunulmasında ve sonuçlarının olumlu olmasında hemşirelerin iletişim becerilerinin etkisi olabilir. Toplumda sağlıklı veya hasta bireylerin bakımında nitelikli hasta-hemşire iletişimi için uygun çevrenin oluşturulması, iletişimin başlaması, sürdürülmesi ve sonlandırılmasında önemli sorumlulukları olan hemşireler için iletişim becerileri çok önemlidir ⁽¹⁶⁾. Yapılan çalışmalar; hemşirelerin etkili iletişim becerilerine sahip olmasının hastalar üzerinde olumlu etkileri (*hastalık ve tedaviye uyum, hizmetten memnuniyetin artması, iyileşmeye motivasyonun artması*) olduğunu göstermiştir ^(17,18).

Hemşirelik uygulamalarında mesleki değerlere bağlılık ve güçlü iletişim becerileri mesleğin vazgeçilmez unsurlarıdır. Bunların yanında sağlık ekibinin bir üyesi olarak çalışan hemşireler için bu becerileri ortaya koyabileceği çalışma ortamındaki iş birliği yaklaşımı da çok önemlidir. Sağlık hizmeti sunumunda ekip üyelerinin işbirlikçi yaklaşımları amaca ulaşmada çok önemli bir rol oynar. Sosyal yapılandırmacı yaklaşıma göre, birey “*diğer bilgili bireylerle*” etkili bir iletişime geçtiğinde öğrenme potansiyeli ortaya çıkar. Başka bireylerle birlikte çalışıldığında, kendi başına yapılabileceklerden daha fazlası başarılabilir. Başarıların temelinde “*iş birliği*”nin payı büyüktür ⁽¹⁹⁾. Ekip içerisinde iş birliğinin yanında, ekip içi iletişimin etkinliği de ekip başarısını artıran önemli bir faktördür. İletişimin etkin olması için; ekip üyeleri arasında dinleme, diğer üyeleri anlamaya çalışma ve ilgili konuları ekip üyeleriyle paylaşma ve bilgilendirme gibi becerilerin kazanılmış olması gerekir ⁽²⁰⁾. Ayrıca dernek gibi mesleki bir gruba katılmak da mesleki değerler, iş birliği ve iletişim becerilerini geliştirme ve farkındalığı artırma açısından olumlu etkiler sağlayabilir. Literatürde, öğrenci hemşirelerin mesleki değerlerinin ne olduğu ve bu değerlerin iletişim ve iş birliği yetilerini nasıl etkilediğini araştıran araştırmalara rastlanamamıştır. Bu özden hareketle, bu çalışma bir mesleki derneğe üye olan öğrenci hemşirelerin mesleki değerleri ile iletişim ve iş birliği yapabilme becerileri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla planlanmıştır.

Araştırma soruları; mesleki bir derneğe üye olan hemşirelik öğrencilerinin,

1. mesleki değerler düzeyi nasıldır?
2. iletişim becerileri düzeyi nasıldır?
3. iş birliği süreci düzeyi nasıldır?
4. mesleki değerleri ve iletişim becerileri ile iş birliği yapabilme süreçleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

YÖNTEM

Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Çalışmanın evrenini amaçlı örneklem yöntemine göre 2019 yılı Aralık ayı itibarı ile ÖHDER (*Öğrenci Hemşireler Derneği*) üyesi 7000 öğrenci hemşire oluşturdu. Evreni bilinen örneklem hesaplama formülü kullanılarak minimum örneklem sayısı 364 olarak hesaplandı. Elden ve e-posta yoluyla öğrencilere ulaşılması planlandığından olası kayıplar göz önünde bulundurularak gereken sayının (364) %50 fazla (546) sayıda öğrenciye ulaşılması planlandı.

Bu örneklem sayısına ulaşmak için Türkiye’de hemşirelik programı bulunan üniversiteler arasından basit rastgele sayılar yöntemiyle 54 üniversite belirlendi. 511 öğrenci çalışmaya katılmayı kabul etmiştir (yanıtlama oranı %93,5).

Verilerin toplanmasında dört form kullanılmıştır.

2.1. Tanıtıcı Bilgi Formu (TBF); ilgili literatür taranarak öğrenci hemşirelerin yaş, cinsiyet, medeni durum gibi sosyodemografik özelliklerini ve mesleğe ve grup çalışmalarına bakışını, çevre ile iletişimini belirlemek amacıyla hazırlanan, açık ve kapalı uçlu 11 sorudan oluşmaktadır.

2.2. Hemşirelikte Mesleki Değerler Ölçeği (HMDÖ); Weis ve Schank (2009) tarafından geliştirilmiştir. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Geçkil ve arkadaşları (2012) tarafından yapılmıştır ⁽²¹⁾. Öz değerlendirmeye dayanarak hemşirelerin mesleki değerlerini değerlendiren ölçek beşli likert tipinde ve 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki ifadeler “çok önemlidir” ile “önemli değildir” arasında sıralanmakta ve 1-5 arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan aralığı 26-130’dur. Yüksek puan yüksek mesleki değerleri göstermektedir. Ölçekte 5 boyut değerlendirilmektedir. “Bakım Verme” boyutu 8; “Profesyonellik” boyutu 7; “Aktivizm” 5; “Adalet” 3; “Sadakat” boyutu 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı Geçkil ve ark.’nın (2012) çalışmasında 0,92 bulunmuştur ⁽²¹⁾. Bu çalışmada Cronbach alfa katsayısı 0,97 olarak bulunmuştur.

2.3. İletişim Becerileri Envanteri (İBE); Ersanlı ve Balcı’nın (1998) geliştirdiği iletişim becerilerini ölçen 45 maddelik ve beşli likert tipi envanterde, zihinsel, davranışsal ve duygusal olmak üzere üç alt boyut ve her alt boyut için 15 madde vardır. Maddeler için; “her zaman”, ve “hiçbir zaman” arasında seçenekler vardır. Genel (toplam) iletişim becerisi ve her bir boyut için yüksek puan, yüksek iletişim becerisini göstermektedir. Yapılan güvenilirlik çalışmasında test yarılama yöntemiyle $r = -0,64$, test tekrar test sonucunda ise $r = -0,68$ olarak bulunmuştur ⁽²²⁾. Çalışmamızda Cronbach alfa katsayısı 0,98 olarak bulunmuştur.

2.4. İş Birliği Süreci Ölçeği (İSÖ); Bay ve Çetin (2012) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek tek boyutlu ve beş boyutlu olarak kullanılabilir. Tek boyutlu ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,98 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin diğer 5 alt boyutları; *bireysel sorumluluk* (8 madde), *grup süreci* (4 madde), *olumlu bağımlılık* (11

madde), *yüz yüze destekleyici etkileşim* (11 madde), *küçük grup becerileri* (6 madde)’dir. Ölçek puan aralığı 40-200’dür. Yüksek puanlar daha iyi iş birliği süreci olduğunu, düşük puanlar iş birliği sürecinin kötü olduğunu göstermektedir ⁽¹⁹⁾. Çalışmamızda Cronbach alfa katsayısı 0,92 olarak bulunmuştur.

Veriler, etik kurul onayı (06.02.2019/41) alındıktan sonra, 10 Şubat-15 Mart 2019 tarihleri arasında araştırmaya katılma konusunda gönüllü olan 511 öğrenci hemşireye e-mail ya da elden ulaşılarak toplanmıştır. Elden toplanan veriler için önce öğrencilere araştırmacılar tarafından çalışma ile ilgili sözel bilgi verilmiş, daha sonra çalışmaya katılmayı kabul edenlerden onamları alındıktan sonra veri toplanmıştır. Benzer şekilde e-mail yoluyla toplanan veriler için; veri toplama araçlarının yer aldığı mailde öncelikle çalışma ile ilgili aydınlatıcı bilgi ve izinlere yer verilmiştir. Bu şekilde bilgilendirilen öğrencilerden katılmayı kabul edenler ve veri toplama araçlarını dolduranlardan veri toplanmıştır. Öğrenci mail adreslerine ilgili mesleki dernek desteği ile ulaşılmıştır. Veri toplama araçlarının kullanım izni alınmıştır. Anketlerin doldurulması yaklaşık 15-20 dk sürmüştür.

Çalışma verileri SPSS 22.0 paket programı ile çözümlenmiştir. Öğrenci hemşirelerin kişisel özelliklerine ilişkin değişkenler sayı yüzde analiziyle, mesleki değerler ve iletişim becerileri ile iş birliği yetileri tanımlayıcı analizle; sayısal değişkenlerin birbirleri ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla Pearson Korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Tüm analizlerde, istatistiksel anlamlılık değeri olarak $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Araştırma, yalnızca ÖHDER (Öğrenci Hemşireler Derneği) üyesi olan ve hemşirelik bölümlerinde okuyan öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır ve tüm hemşirelik öğrencilerinin görüşlerini yansıtmamaktadır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan mesleki bir dernek üyesi öğrenci hemşirelerin sosyodemografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir. Öğrencilerin %79,1’i kadın ve yaş ortalaması 20,91±1,98’dir.

Öğrencilerin %75,9’u Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü lisans programında öğrenim görmekte, %63,8’i 3. ve 4. sınıfa devam etmektedir. %9,6’sı Sağlık Meslek Lisesi mezunu, %79’3’ü mesleğe

karşı olumlu bakış açısına sahip ve %56,4'ü de imkân olsa aynı mesleği tekrar seçebileceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %66,7'si çevre ile iletişimde kendisini dışa dönük biri olarak tanımlamakta ve %74,6'sı grup çalışmalarına olumlu bakış açısına sahip olduğunu belirtmektedir (Tablo 1).

Öğrencilerin Hemşirelikte Mesleki Değerler Ölçeği, İletişim Becerileri Envanteri ve İş Birliği Süreci Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamaları incelendiğinde; toplam ve alt ölçek puan ortalamaları ortalamanın üzerinde bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri (n=511)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	404 79,1
	Erkek	107 20,9
Yaş	18-22	448 87,6
	23-26	55 10,8
	27-30	8 1,6
Sınıf	1	69 13,5
	2	119 22,7
	3	163 31,9
	4	163 31,9
Okul Türü	Hemşirelik Fakültesi	61 11,9
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	388 75,9
	Sağlık Yüksekokulu	62 12,1
Mezun olunan lise	Anadolu lisesi	344 67,3
	Fen lisesi	17 3,3
	Sağlık meslek lisesi	49 9,6
	Diğer	101 19,8
Mesleğe bakışı	Olumlu	405 79,3
	Olumsuz	44 8,6
	Kararsız	62 12,1
Tekrar hemşireliği seçme durumu	Evet	288 56,4
	Hayır	223 43,4
Çevre ile iletişim	Dışadönük	441 19,4
	İçedönük	99 66,7
	Diğer	71 13,9
Grup çalışmalarına bakışı	Olumlu	381 74,6
	Olumsuz	98 19,1
	Diğer	32 6,3
TOPLAM	511	100,0

Tablo 2. Öğrencilerin Hemşirelikte Mesleki Değerler Ölçeği, İletişim Becerileri Envanteri İş Birliği Süreci Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamaları (n=511)

ÖLÇEKLER	X±SS	Min-Max
Mesleki Değerler Ölçeği		
Bakım verme	34,31±6,19	8-40
Profesyonellik	27,90±5,50	7-35
Aktivizm	20,70±4,24	5-25
Adalet	12,53±2,48	3-15
Sadakat	12,27±2,53	3-15
Toplam	107,73±19,60	26-130
İletişim Becerileri Envanteri		
Zihinsel	55,37±7,18	15-75
Duygusal	50,79±8,59	15-75
Davranışsal	56,10±7,15	15-75
Toplam	162,27±21,19	45-225
İş Birliği Süreci Ölçeği		
Olumlu bağımlılık	43,71±8,65	11-55
Bireysel sorumluluk	33,57±8,65	8-40
Yüz yüze destekleyici etkileşim	46,16±7,84	11-55
Küçük grup becerileri	25,16±4,61	6-50
Grup süreci	16,28±3,56	4-20
Toplam	164,89±29,10	4-200

Öğrenci hemşirelerin mesleki değerler toplam ölçek puan ortalaması 107,73±19,60 (*ortalama üstü*)'dir. Ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ise sırasıyla bakım verme için 34,31±6,19; adalet için 12,53±2,48; aktivizm için 20,70±4,24; sadakat için 12,27±2,53; profesyonellik için 27,90±5,50 bulunmuştur.

İletişim becerileri envanteri toplam ölçek puan ortalaması 162,27±21,19 (*ortalama üstü*)'dir. Ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ise sırasıyla *davranışsal* alt boyutu için; 56,10±7,15; *zihinsel* alt boyutu için 55,37±7,18; *duygusal* alt boyutu için 50,79±8,59 bulunmuştur.

İş birliği süreci ölçeği toplam ölçek puan ortalaması 164,89±29,10 (*ortalama üstü*)'dir. Alt boyut puan ortalamaları ise küçük grup becerileri için 25,16±4,61; bireysel sorumluluk için 33,57±8,65; yüz yüze destekleyici etkileşim için 46,16±7,84; grup süreci için 16,28±3,56 ve olumlu bağımlılık için 43,71±8,65 bulunmuştur (Tablo 2). Hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerleri ve iletişim becerileri ile iş birliği süreçleri arasındaki ilişki Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Hemşirelikte Mesleki Değerler Ölçeği, İletişim Becerileri Envanteri, İş Birliği Süreci Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki (n=511)

ÖLÇEKLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1 MDÖ Top	1															
2 BV	0,954	1														
	0,000															
3 PRO	0,940	0,837	1													
	0,000	0,000														
4 AKT	0,935	0,841	0,867	1												
	0,000	0,000	0,000													
5 AD	0,934	0,900	0,833	0,850	1											
	0,000	0,000	0,000	0,000												
6 S	0,886	0,832	0,787	0,787	0,815	1										
	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000											
7 İBE Top	0,006	-0,046	0,035	0,008	0,003	0,074	1									
	0,886	0,303	0,427	0,859	0,954	0,096										
8 ZİH	0,037	-0,011	0,058	0,032	0,033	0,102	0,939	1								
	0,402	0,806	0,190	0,470	0,455	0,021	0,000									
9 DUY	-0,072	-0,110	-0,047	-0,062	-0,072	-0,011	0,915	0,776	1							
	0,103	0,013	0,287	0,160	0,102	0,804	0,000	0,000								
10 DAV	0,068	0,008	0,103	0,066	0,046	0,129	0,920	0,843	0,730	1						
	0,123	0,856	0,020	0,136	0,298	0,003	0,000	0,000	0,000							
11 İSÖ Top	0,141	0,104	0,138	0,144	0,150	0,152	0,242	0,295	0,119	0,278	1					
	0,001	0,019	0,002	0,001	0,001	0,001	0,000	0,000	0,007	0,000						
12 OB	0,100	0,057	0,099	0,114	0,107	0,126	0,274	0,315	0,165	0,298	0,935	1				
	0,024	0,197	0,026	0,010	0,015	0,004	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000					
13 BS	0,167	0,129	0,166	0,170	0,173	0,162	0,202	0,265	0,084	0,231	0,925	0,792	1			
	0,000	0,004	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,057	0,000	0,000	0,000				
14 YDE	0,147	0,121	0,137	0,146	0,153	0,149	0,201	0,256	0,077	0,247	0,959	0,864	0,848	1		
	0,001	0,006	0,002	0,001	0,001	0,001	0,000	0,000	0,081	0,000	0,000	0,000	0,000			
15 KGB	0,153	0,117	0,152	0,147	0,160	0,166	0,219	0,268	0,099	0,260	0,930	0,797	0,891	0,880	1	
	0,001	0,008	0,001	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000	0,026	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000		
16 GS	0,090	0,057	0,095	0,086	0,110	0,101	0,222	0,260	0,119	0,251	0,914	0,846	0,799	0,866	0,820	1
	0,042	0,199	0,032	0,051	0,013	0,023	0,000	0,000	0,007	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	

Pearson Korelasyon analizi; * $p<0,05$, ** $p<0,01$, *** $p<0,001$

MDÖ: Mesleki Değerler Ölçeği; BV: Bakım verme; PRO: Profesyonellik; AKT: Aktivizm; AD: Adalet; S:Sadakat

İBE: İletişim Becerileri Envanteri; ZİH: Zihinsel; DUY: Duygusal; DAV: Davranışsal

İSÖ: İş Birliği Süreci Ölçeği; OB: Olumlu bağımlılık; BS: Bireysel sorumluluk; YDE: Yüz yüze Destekleyici Etkileşim; KGB: Küçük grup becerileri; GS: Grup süreci

Mesleki değerler ve iş birliği süreci; öğrenci hemşirelerin mesleki değerleri ile iş birliği yapabilme süreçleri arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=0,141$;

$p=0,001$). Bununla birlikte mesleki değerler ölçeği alt boyutları ile iş birliği süreçleri ölçeğinin alt boyutları arasında da istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 3).

Mesleki değerler ve iletişim becerileri; Öğrenci hemşirelerin mesleki değerleri ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p<0,05$). Ancak, mesleki değerler ölçeğinin bakım verme boyutuyla, iletişim becerileri ölçeğinin duygusal boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde bir ilişki; profesyonellik alt boyutuyla davranışsal alt boyut arasında, sadakat alt boyutuyla zihinsel ve davranışsal alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 3).

İletişim becerileri ve iş birliği süreci; Öğrenci hemşirelerin iletişim becerileri ile iş birliği yapabilme süreçleri arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r= 0,242$; $p=0,000$). Bununla birlikte, iletişim becerileri envanterinin alt boyutları ile iş birliği süreçleri ölçeğinin alt boyutları arasında da istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Öğrencilerin mesleki değerler düzeyi nasıldır?

Araştırma sonuçlarına göre; mesleki bir dernek üyesi hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerlerinin ($107,73\pm 19,60$) yüksek olduğu, alt boyut puan ortalamalarının yüksekten düşüğe sırasıyla bakım verme, profesyonellik, aktivizim, adalet ve sadakat olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde bu konuda yapılan bir araştırmada hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerler ölçeği puan ortalamasının $132,37\pm 15,84$ olduğu belirlenmiştir. "İnsan Onuru" alt boyutunun ($47,87\pm 5,99$) en yüksek puana sahip alt boyut olduğu belirlenmiştir⁽¹⁰⁾. Öğrencilerin mesleki değerlerinin incelendiği diğer bir çalışmada da; ilk sıradaki değer insan onuru (%41,4) olduğu belirtilmiştir⁽²³⁾. Diğer bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutum düzeylerinin ($113,43\pm 15,39$) yüksek olduğu saptanmış ve ölçeğin alt boyutlarından en iyi puanı otonomi ve yeterlilik, sürekli eğitim, en düşük puanı ise bilimsel bilgi yükünün artırılmasına katkıda bulunma alt boyutundan aldıkları belirlenmiştir⁽²⁴⁾. Chisholm-Ford ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerlerinin yüksek düzeyde olduğu, güven boyutunun en yüksek, bakım verme boyutunun en düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir⁽¹⁾. Başka bir çalışmada ise bakım verme boyutu en yüksek düzeyde bulunmuştur⁽²⁵⁾. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerlerini ele alan literatür incelendiğinde çalışmamızın sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği

görülmektedir. Ayrıca mesleki bir derneğe üye olan hemşirelik öğrencileri grubunun örgütlenme bilinci ve farkındalığı yüksek olması nedeniyle mesleki değerler düzeylerinin yüksek olması beklenen bir durumdur. Çalışmamızda mesleki değerlerden bakım verme ilk sırada yer alırken, literatürde farklı değerlerin ilk sırayı alabildiği görülmüştür. Bu farklılığın katılımcıların kültürel ve eğitim sistemi farklılıklarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin iletişim becerileri düzeyi nasıldır?

Çalışma sonuçlarına göre; hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri puan ortalamalarının ($162,27\pm 21,19$) yüksek olduğu saptanmıştır. Bu konuda yapılan diğer çalışma sonuçlarında da benzer biçimde hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri puan ortalamalarının orta düzeyin üzerinde olduğu bulunmuştur^(15-18,26). Hemşirelik öğrencilerinin hem mesleki değerlerinin hem de iletişim becerilerinin olumlu yönde ortalamanın üzerinde olması, lisans hemşirelik program içeriklerinin bu iki yetiyi kazandırmada etkili olduğunu düşündürmektedir.

Öğrencilerin iş birliği süreci düzeyi nasıldır?

Çalışmamızda, hemşirelik öğrencilerinin iş birliği süreci ($164,89\pm 29,10$) ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin mesleki bir derneğe üye olma girişimi, iş birliğine açık bir yaklaşıma sahip olduklarını düşündürmektedir. Meslektaşları ve diğer ekip üyeleriyle aynı ortamda uzun süre birlikte çalışmayı gerektiren hemşirelik mesleği için iş birliği önemlidir⁽²⁷⁾. Hasta bakımında önemli ve etkin bir role sahip hemşireler arasındaki güçlü iletişim ve iş birliği, bakım kalitesini artırmanın yanında hastalar için terapötik ortam oluşturur. İş birliğinin olmaması ise hiyerarşik tutumlar, zayıf kişilerarası ilişkiler, ve istenmeyen davranışlara yol açabilir⁽²⁸⁾. Ancak hemşirelik bakımı için önemli olan bu konuda, hemşirelik öğrencilerinin iş birliği süreci ile ilgili yapılmış bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır. Bu çalışma sonuçlarının bu açıdan bakıldığında önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin iş birliğine dayalı öğrenme süreçleri değerlendirildiğinde temel öğelerin yüksekten düşüğe doğru; küçük grup becerileri, bireysel sorumluluk, yüz yüze destekleyici etkileşim, grup süreci ve olumlu bağımlılık olarak sıralandığı görülmektedir. Kişilerarası beceriler ve küçük grup becerileri, başarılı bir iş birliğine katkı sağlama için gereklidir. Yüz yüze destekleyici etkileşimde; bireyler cesaret verme, övme, yardım etme, destekleme yoluyla birbirlerinin başarılı

olmasını teşvik eder. Grup süreci ise, grup üyelerinin amaçlara ulaşma ve etkili iş ilişkilerinin gelişimini belirledikleri zaman ortaya çıkar. Öğrenciler iş birliği gerektiren çalışmalarında, iletişim ile ilgili zorluklar ortaya çıktığında, grup sürecine girmeli ve etkin bir şekilde grup olarak çalışmalarına engelleyen sorunları belirlemeli ve çözmelidir. Olumlu bağımlılık, diğerleri başarılı olmadıkça bizim de başarılı olamayacağımız bir şekilde diğerlerine bağlanma anlamına gelen bir algıdır ^(19,29). Bu bilgiler bağlamında çalışma bulguları, hemşirelik eğitiminde grup çalışmaları ve bireysel sorumluluk alabildikleri uygulamaların etkin olduğunu göstermekle birlikte, iş birliği sürecinin daha aktif olması için grup üyeleriyle etkileşim, grup sürecine dahil olabileme ve grup üyelerine bağlılığı da içermesinin gerekli olduğunu düşündürmektedir.

Öğrencilerin mesleki değerleri ve iletişim becerileri ile iş birliği yapabilme süreçleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

Çalışma sonuçlarına göre; hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ile iş birliği yapabilme süreçleri arasında anlamlı ve güçlü bir ilişki saptanmıştır. Birimoğlu Okuyan, Çağlar ve Erden'in yaptıkları tanımlayıcı bir çalışmada (2021), hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değerleri orta düzeyde ve ekip çalışmasına yönelik tutumlarının yüksek seviyede olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada ekip çalışanları arasında sürekli ve sağlıklı ilişki olması gerektiğini, ekibin bağlı olduğu bir ortak değer sisteminin olması gerektiğini ve sağlık çalışanlarının ekip ve iş birliği becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini belirten öğrencilerin ekip çalışması tutumları ölçek puanının diğer katılımcılardan daha yüksek olduğu saptanmıştır ⁽³⁰⁾. Bu çalışma bulguları bizim çalışmamızın bulgularını destekler niteliktedir. İşbirliğinin *“meslektaşlar arasında otoritenin paylaşılmasına, karar vermeye, bilgi ve deneyime dayanan kişilerarası ilişkiler”* ⁽³¹⁾ olduğu bilgisıyla ve temel öğeleri *(olumlu bağımlılık, yüz yüze destekleyici etkileşim, bireysel sorumluluk, kişilerarası ve küçük grup becerileri ve grup süreci)* göz önüne alındığında, iletişim becerilerinin bu süreci şekillendirici olduğu düşünülebilir. Ayrıca öğrenci hemşirelerin mesleki bir derneğe üye olmaları, mesleğe aidiyet, etkileşim, paylaşım, grup çalışması, sorumluluk alma gibi becerileri geliştirme olanağı sağlayabilir.

Sağlık bakımında günümüzdeki değişimler göz önünde bulundurulduğunda, hemşirelik etik kodları ve yürütülen sağlık politikalarına göre hemşirelerin çalıştıkları kurumlarda daha güçlü iş birliğine gereksinimleri vardır ⁽³²⁾. Kanada'daki bir hastanede

yapılan kesitsel bir çalışmada açık iletişimi, işbirlikçi etkileşimi ve karşılıklı amaçları destekleyen değer ve davranışların klinikte çatışma yönetiminde etkili olduğu ve olumlu bir ortam oluşturduğu belirtilmiştir ⁽³³⁾. Çalışma bulguları, bu güçlü iş birliğinin, öğrenci hemşirelerin profesyonel mesleki değerlerinin ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi ile mümkün olduğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Başka bir ifadeyle, hemşireler arasındaki güçlü iş birliği, hasta bakımında etkili iletişim becerileri ile mesleki değerlere bağlı bir hizmet sunumunu sağlayacaktır. Bu açıdan çalışma bulguları hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerleri ve iletişim becerileri ile iş birliği yapabilme süreçleri arasındaki anlamlı ilişkiyi ortaya koyması bakımından değerlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma, mesleki bir derneğe üye olan hemşirelik öğrencilerinin yüksek mesleki değerlere sahip olduğunu, özellikle zihinsel ve davranışsal olmak üzere iletişim becerilerinin ve iş birliği yapabilme süreçlerinin iyi düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, öğrenci hemşirelerin, mesleki değerleri ve iletişim becerileri ile iş birliği yapabilme süreçleri ilişkili bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, nitelikli ve kaliteli bir bakım için diğer ekip üyeleri ile amaca uygun biçimde çalışmanın bu denli önemli olduğu bir meslek grubu olan hemşirelerin, ekip üyeleri ile birlikte uyum içinde çalışabilmelerinde, sahip oldukları profesyonel mesleki değerleri ve iletişim becerileri önemli belirleyicilerinden biridir. Öğrenci hemşirelerin mesleki değerlerini etkileyen çeşitli faktörleri ve mesleki değerlerin farklı hemşirelik uygulama alanlarındaki düzeylerini belirlemeye ve mesleki değerlerin düzeyini yükseltmek için planlanan girişimlere yönelik çalışmaların yapılması önerilir.

Geleceğin aday hemşirelerinin ekip üyeleri ile uyum ve iş birliği içinde çalışabilmesi için iletişim becerilerinin ve mesleki değerlerinin geliştirilmesinin gerekli ve önemli olduğunu göstermesi bakımından araştırma sonuçları önemli ve anlamlıdır. Ayrıca, literatürde bu konuda yapılan bir çalışmanın bulunmaması nedeniyle bu çalışmanın alan için bir ilk olduğu ve farkındalık sağlamada bir adım olduğu düşünülmektedir.

Yazar katkısı

Araştırma fikri ve tasarımı: LBA, KA, NA ve AB; veri toplama: KA, NA ve AB; sonuçların analizi ve yorumlanması: LBA ve CB; araştırma metnini

hazırlama: LBA ve CB. Tüm yazarlar araştırma sonuçlarını gözden geçirdi ve araştırmanın son halini onayladı.

Etik kurul onayı

Bu araştırma için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan onay alınmıştır (Karar no: 41/06.02.2019).

Finansal destek

Yazarlar araştırma için finansal bir destek almadıklarını beyan etmiştir.

Çıkar çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Author contribution

Study conception and design: LBA, KA, NA and AB; data collection: KA, NA and AB; analysis and interpretation of results: LBA and CB; draft manuscript preparation: LBA and CB. All authors reviewed the results and approved the final version of the manuscript.

Ethical approval

The study was approved by the İzmir Kâtip Çelebi University Non-Invasive Clinical Research Ethics Committee (Protocol no. 41/06.02.2019).

Funding

The authors declare that the study received no funding.

Conflict of interest

The authors declare that there is no conflict of interest.

KAYNAKÇA

1. Chisholm-Ford SL, Anderson-Johnson P, Waite MJ, Garriques-Lloyd SN. Professional values of baccalaureate nursing students in Jamaica. *J Nurs Educ Pract.* 2016;7(3):47-56. [\[Crossref\]](#)
2. Sabancıoğulları S, Doğan S. Profesyonel kimlik gelişimi ve hemşirelik. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilim Derg.* 2012 Dec 23;15(4):275-82.
3. Aydın İP. Yönetmelik mesleki ve örgütsel etik. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık; 2014. Sayfa no: 39-48
4. Görüş S, Kılıç Z, Ceyhan Ö, Şentürk A. Hemşirelerin profesyonel değerleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi.* 2014; 5(3): 137-142. [\[Crossref\]](#)
5. Shaw HK, Degazon C. Integrating the core professional values of nursing: a profession, not just a career. *J Cult Divers.* 2008 Spring;15(1):44-50.
6. Türk Hemşireler Derneği (THD). Hemşireler için etik ilke ve prensipler [internet]. 2009. [Erişim tarihi: 24 Haziran 2022]. Erişim adresi: <https://www.thder.org.tr/uploads/files/hemsire-brosur.pdf>
7. Rassin M. Nurses' professional and personal values. *Nurs Ethics.* 2008 Sep 1;15(5):614-30. [\[Crossref\]](#)
8. Sellman D. Professional values and nursing. *Med Heal Care Philos.* 2011;14(2):203-8. [\[Crossref\]](#)
9. Fisher M. A Comparison of professional value development among pre-licensure nursing students in associate degree, diploma, and bachelor of science in nursing programs. *Nurs Educ Perspect.* 2014;35(1):37-42. [\[Crossref\]](#)
10. Karadağlı F. Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değer algıları ve etkileyen faktörler. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilim Derg.* 2016;9(2):81-91.
11. Kaya H, Işık B, Şenyuva E, Kaya N. Personal and professional values held by baccalaureate nursing students. *Nurs Ethics.* 2017;24(6):716-31. [\[Crossref\]](#)
12. Ozturk Donmez R, Ozsoy S. Factors influencing development of professional values among nursing students. *Pak J Med Sci.* 2016;32(4):988-93. [\[Crossref\]](#)
13. Arkan G, Sarıgöl Ordın Y, Öztürk Haney M. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerleri ve tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişki. *ACU Sağlık Bil Derg.* 2019;10(3): 443-50. [\[Crossref\]](#)
14. Abou Ramadan, AH, El-Demerdash SM. The relationship between professional values and clinical decision making among nursing student. *J Nurs Heal Sci.* 2017;6(6):19-26.
15. Martin P, Yarbrough S, Alfred D. Professional values held by baccalaureate and associate degree nursing students. *J Nurs Scholarsh.* 2003;35(3):291-6. [\[Crossref\]](#)
16. Özdemir G, Kaya H. Midwifery and nursing students' communication skills and life orientation: correlation with stress coping approaches. *Nurs Midwifery Stud.* 2013;2(2): 198-205. [\[Crossref\]](#)
17. Arifoğlu B, Sala Razi G. Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin empati ve iletişim becerileriyle iletişim yönetimi dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Derg.* 2011;4(1):7-11.
18. Tutuk A, Al D, Doğan S. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *CÜ Hemşirelik Yüksek Okulu Derg.* 2002;6(2):36-41.
19. Bay E, Çetin B. İşbirliği süreci ölçeği (isö) geliştirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilim Dergisi.* 2012;9(1):1063-75.
20. Özler DE, Koparan E. Takım performansına etki eden takım çalışmasına ilişkin faktörlerin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Akademik Bakış.* 2006;8:1-29.
21. Geçkil E, Ege E, Akin B, Göz F. Turkish version of the revised nursing professional values scale: Validity and reliability assessment. *Jpn J Nurs Sci.* 2012;9(2):195-200. [\[Crossref\]](#)

22. Ersanlı K, Balcı S. İletişim becerileri envanterin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 1998;10:7-12.
23. Kaya H, Işık B, Şenyuva E, Kaya N. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel ve profesyonel değerleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2012;15(1):18-26.
24. Ak B, Cerit B, Dikmen Y, Erol F. Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumları ve etkileyen faktörler. *Sted*. 2018;27(4):232-42.
25. Lin YH, Wang LS, Yarbrough S, Alfred D, Martin P. Changes in Taiwanese nursing student values during the educational experience. *Nurs Ethics*. 2010;17(5):646-54. [\[Crossref\]](#)
26. Bingöl G, Demir A. Amasya sağlık yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri. *Göztepe Tıp Dergisi* 2011;26(4):152-9.
27. Temuçin E, Dolu İ, Kargın M. Hemşire-hemşire işbirliği ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği: klinikte çalışan hemşire örnekleme. *Sağlık Bilim ve Meslekleri Dergisi*. 2019;6(1):1-7. [\[Crossref\]](#)
28. Moore J, Prentice D, Salfi J. A mixed-methods pilot study of the factors that influence collaboration among registered nurses and registered practical nurses in acute care. *Clin Nurs Stud*. 2017;5(4):1-11. [\[Crossref\]](#)
29. Johnson DW, Johnson RT. Making cooperative learning work. *Theory Into Practice*. 1999;8(2):67-73. [\[Crossref\]](#)
30. Birimoglu Okuyan C. , Çağlar S. , Erden Ç. Hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışmasına yönelik tutumları, profesyonel değerleri ve etkileyen faktörler: Tanımlayıcı bir çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021; 9(4): 324-332. [\[Crossref\]](#)
31. Dougherty MB, Larson EL. The nurse-nurse collaboration scale. *J Nurs Adm*. 2010;40(1):17-25. [\[Crossref\]](#)
32. Lemetti T, Stolt M, Rickard N, Suhonen R. Collaboration between hospital and primary care nurses: a literature review. *Int Nurs Rev*. 2015;62(2):248-66. [\[Crossref\]](#)
33. Siu H, Spence Laschinger HK, Finegan J. Nursing professional practice environments: setting the stage for constructive conflict resolution and work effectiveness. *The Journal of Nursing Administration*. 2008; 38(5): 250-257. [\[Crossref\]](#)